

PHÁT TRIỂN KINH TẾ BAN ĐÊM

*TS. Nguyễn Phúc Thọ
ThS. Trần Văn Kết*

Tóm tắt: Kinh tế ban đêm (Night - time economy) không phải là mô hình kinh tế hoàn toàn mới, mà đã trải qua nhiều thập kỷ hình thành và phát triển ở nhiều quốc gia, thành phố trên thế giới. Kể từ khi Việt Nam mở cửa và hội nhập kinh tế quốc tế, ngành du lịch đã có những bước phát triển vượt bậc, đóng góp lớn về kinh tế, văn hóa, xã hội cho đất nước. Nghị quyết số 08-NQ/TW của Bộ Chính trị ngày 16/01/2017 đã xác định: “Phát triển du lịch trở thành ngành kinh tế mũi nhọn là định hướng chiến lược quan trọng để phát triển đất nước, tạo động lực thúc đẩy sự phát triển các ngành, lĩnh vực khác”. Từ đó, kinh tế ban đêm có cơ hội hình thành và phát triển mạnh. Thống kê cho thấy, phát triển kinh tế ban đêm đã mang lại giá trị lớn về kinh tế, hiệu quả về văn hóa, xã hội rõ rệt. Kinh tế ban đêm đang là xu thế mang tính toàn cầu, nhất là đối với các quốc gia có thế mạnh về du lịch. Tuy nhiên trong quá trình phát triển, kinh tế ban đêm còn bộc lộ nhiều bất cập, cần được nghiên cứu giải quyết.

Từ khóa: Kinh tế ban đêm; Phát triển kinh tế ban đêm.

Summary: The night-time economy is not a completely new economic model, which has undergone decades of formation and development in many countries and cities around the world. Since Vietnam opened up and integrated into the international economy, the tourism industry has made great progress, making great economic, cultural and social contributions to the country's development. Resolution No. 08-NQ/TW of the Politburo dated January 16, 2017 has determined: “Developing tourism into a spearhead economic sector is an important strategic orientation for the development of the country, creating motivation promote the development of other industries and sectors”. Since then, the night-time economy has had the opportunity to form and thrive. Statistics show that the development of night-time economy has brought great economic value, cultural and social efficiency. Night-time economy is a global trend, especially for countries with strong tourism. However, in the process of development of the night-time economy, there are many inadequacies which need to be studied and solved.

Keywords: Night-time economy; development of night-time economy.

Mở đầu

Kinh tế phát triển, đời sống vật chất được bảo đảm, nhận thức của con người về sống - làm việc - hưởng thụ cũng nhiều thay đổi. Mặt khác, khi kinh tế phát triển, các quốc gia mở cửa hội nhập kinh tế quốc tế, ngành du lịch phát triển vượt

bậc, thì kinh tế ban đêm cũng phát triển nhanh theo. Kinh tế ban đêm đã trải qua nhiều thập kỷ hình thành và phát triển ở nhiều quốc gia trên thế giới, nhất là đáp ứng nhu cầu hưởng thụ, khám phá của du khách trong và ngoài nước, đặc biệt là giới trẻ. Trong quá trình phát triển kinh tế đêm,

việc quản lý ngành cũng còn bộc lộ nhiều bất cập cần được nghiên cứu để có biện pháp quản lý tốt, tạo điều kiện cho ngành phát triển nhanh, ổn định, đóng góp hiệu quả vào sự phát triển chung của đất nước.

1. Kinh tế ban đêm

1.1. Khái niệm

Kinh tế ban đêm (Night - time economy) không phải là mô hình hoàn toàn mới, mà đã trải qua nhiều thập kỷ hình thành và phát triển ở nhiều quốc gia, thành phố trên thế giới. Kinh tế đêm hay thành phố hoạt động 24 giờ đã được hình thành ở châu Âu từ cuối những năm 1970. Chuỗi sự kiện văn hóa buổi tối mùa hè tại Roma (Italia) vào 1977 là một trong những sáng kiến đầu tiên về thành phố 24 giờ - Kinh tế ban đêm. Thuật ngữ “kinh tế ban đêm” đã ra đời và phát triển ở nhiều quốc gia trên thế giới.

Đơn giản, kinh tế ban đêm là chỉ tất cả những hoạt động dịch vụ diễn ra sau 18 giờ tối hôm trước cho đến 6 giờ sáng hôm sau.

Khi kinh tế phát triển, các quốc gia mở cửa hội nhập quốc tế, ngành du lịch phát triển vượt bậc, thì kinh tế đêm cũng phát triển nhanh theo, đáp ứng nhu cầu hưởng thụ, khám phá của du khách trong và ngoài nước, đặc biệt là giới trẻ.

1.2. Đặc điểm của kinh tế ban đêm

Kinh tế ban đêm có những đặc điểm sau đây:

- Kinh tế ban đêm gắn liền với phát triển du lịch. Du lịch phát triển, đóng góp lớn cho kinh tế, văn hóa, xã hội của đất nước, thì đồng thời kinh tế ban đêm cũng phát triển theo để đáp ứng nhu cầu của khách hàng, từ đó đóng góp không nhỏ vào tăng trưởng và phát triển kinh tế.

- Kinh tế đêm gắn liền với kinh tế vỉa hè; vấn đề vỉa hè, chiếm dụng vỉa hè lại được đặt ra và cần được nghiên cứu giải quyết thỏa đáng.

- Ngành nghề kinh doanh kinh tế đêm rất đa dạng, phong phú nhiều ngành nhạy cảm. Phát triển kinh tế ban đêm có thể tạo môi trường thuận lợi có thể làm gia tăng các loại tội phạm, kéo theo những tệ nạn xã hội phổ biến, như: mại dâm, ma túy, cờ bạc,... gây khó khăn cho quản lý xã hội ở các cấp.

- Kinh tế đêm phát triển chủ yếu ở các thành phố, khu du lịch, các trung tâm văn hóa.

- Quản lý phát triển kinh tế ban đêm hết sức phức tạp, liên quan nhiều lĩnh vực kinh tế, chính trị văn hóa, xã hội và môi trường.

1.3. Lợi ích của kinh tế đêm

Phát triển kinh tế ban đêm mang lại rõ rệt nhiều lợi ích về kinh tế, văn hóa, xã hội đối với các thành phố, địa bàn có hoạt động thương mại, dịch vụ về đêm. Cụ thể là:

- Phát triển kinh tế đêm giúp tận dụng tối đa, khai thác tốt các tài nguyên, nguồn lực tại chỗ, tạo động lực mới cho sự phát triển kinh tế - xã hội ở địa phương.

- Góp phần quảng bá văn hóa Việt cho bạn bè năm châu thông qua thu hút ngày càng nhiều du khách nước ngoài du lịch đến Việt Nam. Một số hoạt động kinh tế đêm trở thành nét văn hóa đặc trưng, quen thuộc của cư dân, tạo điểm nhấn, địa điểm không thể bỏ qua cho du khách khi phát triển kinh tế đêm trong hoạt động du lịch.

- Thúc đẩy tiêu thụ sản phẩm địa phương khi bán hàng cho du khách, nhất

là du khách nước ngoài (xuất khẩu tại chỗ), từ đó kích thích phát triển sản xuất hàng hóa của địa phương.

- Góp phần giải quyết việc làm, tăng thu nhập cho người lao động, đồng thời góp phần xóa đói giảm nghèo cho địa phương và cả nước.

- Đóng góp vào thu ngân sách nhà nước từ hoạt động kinh tế ban đêm.

2. Phát triển kinh tế ban đêm ở Việt Nam

2.1. Chủ trương của Đảng và Nhà nước

Kể từ khi Việt Nam mở cửa và hội nhập kinh tế quốc tế, ngành du lịch đã có những bước phát triển vượt bậc, chiếm tỷ trọng ngày càng lớn trong GDP, góp phần quan trọng vào việc quảng bá hình ảnh đất nước, văn hóa Việt đến bạn bè quốc tế. Nghị quyết 08-NQ/TW của Bộ Chính trị ngày 16/01/2017 đã xác định: “Phát triển du lịch trở thành ngành kinh tế mũi nhọn là định hướng chiến lược quan trọng để phát triển đất nước, tạo động lực thúc đẩy phát triển các ngành, lĩnh vực khác”. Mặc dù đạt được những thành tựu lớn, song ngành du lịch và dịch vụ của Việt Nam vẫn còn rất nhiều dư địa phát triển.

Nhận thấy sự cần thiết và tầm quan trọng của kinh tế ban đêm, ngày 27/7/2020, Thủ tướng Chính phủ đã ban hành Quyết định số 1129/QĐ-TTg phê duyệt: “Đề án phát triển kinh tế ban đêm ở Việt Nam” với mục tiêu khai thác tiềm năng phát triển kinh tế ban đêm từ việc tận dụng tối đa cơ hội phát triển kinh tế mới, nâng cao thu nhập và đời sống của người dân; đồng thời hạn chế những rủi ro, tác động tiêu cực từ hoạt động kinh

tế ban đêm; hướng tới tăng trưởng kinh tế, tạo công ăn việc làm và gắn kết cộng đồng; thúc đẩy giao lưu giữa người Việt Nam và người nước ngoài thông qua phát triển du lịch.

Việt Nam hội tụ rất nhiều điều kiện để phát triển kinh tế đêm, như: các yếu tố tự nhiên, tài nguyên du lịch, văn hóa nghệ thuật, ẩm thực đặc sắc, cùng với mức độ sâu của hội nhập kinh tế quốc tế, nền chính trị ổn định, thời tiết dễ chịu vào ban đêm. Đề án phát triển kinh tế ban đêm ở Việt Nam đã tạo cơ hội cho các địa phương tận dụng tối đa cơ hội phát triển kinh tế mới, nâng cao thu nhập và đời sống của người dân.

2.2. Một số kết quả

2.2.1 Những kết quả đạt được

Các hoạt động kinh tế ban đêm phổ biến đã được triển khai ở một số thành phố lớn tại Việt Nam, như: Hà Nội, thành phố Hồ Chí Minh, Đà Nẵng, thể hiện qua mô hình các khu chợ đêm, phố ăn đêm, các chuỗi cửa hàng tiện lợi 24/24, các tuyến phố đi bộ hoặc tuyến phố đặc trưng giải trí, như: phố Tạ Hiền (TP Hà Nội), phố Bùi Viện (TP. Hồ Chí Minh), Bà Nà Hills (TP Đà Nẵng);: phố đi bộ bờ hồ Hoàn Kiếm (Hà Nội); phố đi bộ Nguyễn Huệ (thành phố Hồ Chí Minh); phố ăn đêm Dương Đông (Phú Quốc); phố đêm Sa Pa; các khu chợ đêm; chuỗi cửa hàng tiện lợi 24/24; các tụ điểm ca nhạc, cà phê nhạc, cà phê nhạc “Trịnh”.

Thống kê của Bộ Kế hoạch và Đầu tư cho thấy, cả nước hiện có khoảng 20 chợ đêm phục vụ du lịch và khoảng 1.000 trong tổng số 2.300 cửa hàng tiện lợi hoạt động 24/24 giờ, chủ yếu tập trung tại Hà Nội và TP. Hồ Chí Minh.

Như vậy, kinh tế ban đêm đã xuất hiện như một hiện thực khách quan, xuất phát từ nhu cầu thực tế của người dân và của thị trường trong bối cảnh hội nhập quốc tế, đáp ứng nhu cầu hưởng thụ và khám phá của du khách quốc tế và trong nước, nhất là giới trẻ.

2.2.2. *Khó khăn, thách thức*

Ở Việt Nam, kinh tế ban đêm phát triển còn chậm và đơn điệu, chưa có được những thương hiệu nổi bật hấp dẫn khách du lịch trong và ngoài nước. Hoạt động kinh tế ban đêm mới chỉ ở quy mô nhỏ, mang tính riêng lẻ, manh mún tại một số khu vực, chưa tạo được dấu ấn.

Phát triển kinh tế đêm còn gặp phải những hạn chế, khó khăn tiềm ẩn sau đây:

- Quản lý hoạt động kinh tế đêm hết sức phức tạp, đòi hỏi phải xây dựng quy định pháp luật thích hợp đối với ngành nghề hoạt động kinh tế đêm, điều kiện kinh doanh, thời gian hoạt động, bảo vệ môi trường, năng lực thực thi chính sách thuế của Nhà nước, v.v.

- Phát triển kinh tế ban đêm liên quan tới nhiều vấn đề, như: vỉa hè, “kinh tế vỉa hè”, việc chiếm dụng vỉa hè, quản lý vỉa hè, đòi hỏi phải được giải quyết đồng bộ.

- Sự phát triển của kinh tế ban đêm có thể sẽ tạo môi trường thuận lợi làm gia tăng các loại tội phạm và kéo theo những tệ nạn xã hội phổ biến, như: mại dâm, ma túy, cờ bạc, nguy cơ mất an toàn giao thông do gia tăng tiêu thụ đồ uống có cồn, từ đó gây phức tạp về an ninh và trật tự an toàn xã hội.

- Vốn đầu tư cơ sở vật chất phục vụ phát triển kinh tế đêm là không nhỏ, như: đầu tư trang hoàng các tuyến phố, chỉnh trang vỉa hè, lắp đặt hệ thống chiếu sáng,

hệ thống camera giám sát, bảo vệ môi trường, bộ máy quản lý (lương, phụ cấp và kinh phí hoạt động bộ máy quản lý).

- Hoạt động kinh tế ban đêm có thể tạo ra vấn nạn ô nhiễm tiếng ồn, ánh sáng, rác thải; rủi ro cháy nổ; tạo áp lực về hệ thống hạ tầng thiết yếu, như: xử lý chất thải, cung cấp điện, nước, giám sát các vấn đề vệ sinh, an toàn thực phẩm, kiểm soát chất lượng, xuất xứ và giá cả hàng hóa, v.v.

2.2.3 *Một số giải pháp phát triển kinh tế ban đêm*

Một là, cần khẩn trương rà soát, hoàn thiện chính sách và tạo hành lang pháp lý thống nhất cho phát triển kinh tế ban đêm. Những vấn đề mới phát sinh của nền kinh tế này chưa được pháp luật hiện hành điều chỉnh, như: loại hình kinh doanh; khu vực kinh doanh; khu vực hạn chế; khung thời gian hoạt động; giấy phép hoạt động; lĩnh vực hoạt động; chính sách về thuế.

Hai là tổ chức hợp lý bộ máy quản lý đối với hoạt động kinh tế ban đêm, theo đó cần phân định rõ trách nhiệm và thẩm quyền giữa các cơ quan quản lý nhà nước trong quản lý hoạt động kinh tế ban đêm, trong đó chú ý tăng cường phân cấp, phân quyền cho địa phương; bố trí nhân lực, vật lực, tài lực thích hợp phục vụ cho quản lý nhà nước đối với kinh tế ban đêm.

Ba là huy động vốn đầu tư tạo cơ sở vật chất cho phát triển kinh tế đêm, coi đây là hình thức đầu tư nuôi dưỡng nguồn thu. Mặt khác, cần đẩy mạnh xã hội hóa trong huy động vốn đầu tư cơ sở vật chất phục vụ phát triển kinh tế đêm.

Bốn là nâng cao trách nhiệm của đối với chính quyền và lực lượng chuyên trách quản lý kinh tế ban đêm trong công

tác quản lý, tuần tra, kiểm soát và nắm tình hình nhằm phòng ngừa việc xuất hiện các tụ điểm phức tạp về an ninh trật tự. Thường xuyên triển khai các đợt truy quét tội phạm của các lực lượng chuyên trách trong việc quản lý các khu phố, khu vực phát triển kinh tế ban đêm. Bên cạnh đó, cần huy động các nguồn lực tại chỗ làm công tác kiểm soát và quản lý về an ninh trật tự bên cạnh lực lượng chính quy, như huy động bảo vệ, trật tự khu phố.

Năm là có chiến dịch tuyên truyền rộng khắp tới quần chúng nhân dân, nâng cao nhận thức pháp luật và ý thức chấp hành pháp luật khi tham gia các hoạt động kinh tế ban đêm. Ngoài ra, thường xuyên tuyên truyền, cảnh báo nguy cơ tội phạm tới người dân và du khách để có được kiến thức, kỹ năng khi tham gia các hoạt động vui chơi, giải trí, du lịch, mua sắm ban đêm, cũng như cách thức ứng phó trong các tình huống bất ngờ.

Sáu là các tỉnh, thành phố cần nghiên cứu và xây dựng mô hình phát triển kinh tế ban đêm phù hợp với lợi thế và điều kiện thực tiễn ở mỗi địa phương, đặc biệt phù hợp với khả năng xây dựng các cơ sở hạ tầng, nguồn lực đầu tư và khả

năng huy động, thu hút đầu tư ở từng địa điểm cụ thể. Các chương trình, kế hoạch phát triển kinh tế ban đêm cần được xây dựng kỹ lưỡng, có tính đến các yếu tố tác động đến địa phương, dựa trên nhu cầu, thế mạnh và khả năng bố trí nguồn lực của địa phương. Cần thu hút các doanh nghiệp có uy tín, giàu kinh nghiệm trong phát triển hoạt động kinh tế ban đêm. Các hoạt động mang đậm bản sắc văn hóa địa phương cần được chú trọng phát triển để khuyến khích khách hàng trải nghiệm nhiều hơn và chi tiêu nhiều hơn.

Kết luận

Phát triển kinh tế ban đêm là tất yếu, phù hợp với xu hướng quốc tế, đồng thời mang lại cơ hội và động lực mới cho nền kinh tế đất nước. Tuy nhiên, để phát triển kinh tế ban đêm, Việt Nam sẽ phải trải qua một chặng đường khó khăn với nhiều thách thức phía trước. Để kinh tế ban đêm phát triển ổn định cần quán triệt đầy đủ chủ trương chính sách của Đảng và Nhà nước, vận dụng sáng tạo, linh hoạt vào thực tế của mỗi địa phương; đồng thời cần có một hệ thống biện pháp để vừa tăng cường quản lý, vừa tạo môi trường thông thoáng thúc đẩy kinh tế ban đêm phát triển./.

Tài liệu tham khảo

1. Thủ tướng Chính phủ (2020), *Quyết định số 1129/QĐ-TTg, ngày 27/7/2020 phê duyệt Đề án phát triển kinh tế ban đêm ở Việt Nam*.
2. Ý kiến trình bày tại Hội thảo khoa học “*Kinh nghiệm quốc tế về phát triển kinh tế ban đêm và hàm ý chính sách đối với Việt Nam*”; Viện Nghiên cứu lập pháp tổ chức (<https://quochoi.vn/tintuc/pages/tin-hoat-dong-cua-quooc-hoi.aspx?ItemID=61488>).
3. Tô Hà (2021), “*Thấp sáng*” kinh tế ban đêm (<https://nhandan.com.vn/nhandan-dinh/-thap-sang-kinh-te-ban-dem-630605>).
4. Bộ Kế hoạch và đầu tư (2021), *Dự thảo Báo cáo đánh giá tác động của một số loại hình kinh tế* (<http://www.mpi.gov.vn/Pages/tinbai.aspx?idTin=48375&idcm=140>).
5. Global Finance (2019), *World's Safest Countries 2019* (<https://www.gfmag.com/global-data/non-economic-data/worlds-safest-countries-2019>).